

УДК 123+342.7

DOI: 10.31733/17-03-2023-78-79

Олег НАЛИВАЙКО

старший науковий співробітник
секретаріату Вченої ради
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

Миколай ЧЕРЕПАНОВ

здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

АНАЛІЗ ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВОГО РОЗУМІННЯ «ПРАВ І СВОБОД» ЛЮДИНИ В ІСТОРІЇ СВІТОВОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Тема «Аналіз філософсько-правового розуміння «прав і свобод» людини в історії світової цивілізації» є унікальною, оскільки вона досліджує філософську та правову історію розуміння прав та свобод людини, яка розвивалася протягом багатьох століть у різних країнах та культурах світу.

Ця тема дозволяє глибоко проаналізувати історичний розвиток поняття прав та свобод людини, включаючи відомі теорії та концепції від античності до сучасності, такі як концепція «природних прав» Джона Лока, «прав людини» Оноре де Бальзака, «прав людини та громадянина» Жана-Жака Руссо та багато інших. Також, ця тема дає змогу проаналізувати вплив різних історичних подій та політичних режимів на розвиток поняття прав та свобод людини, наприклад, вплив французької революції на формування ідей про права людини та громадянина [1, с. 238].

Тобто, ця тема дозволяє дослідити історичний розвиток поняття прав та свобод людини в різних культурах та історичних періодах, що робить її унікальною і цікавою для дослідження. Від давнини люди докладали зусиль для того, щоб забезпечити свої права та свободи. В історії світової цивілізації були створені різні правові системи, які відображали філософський підхід до прав людини. Концепція «прав природи» у Давній Греції виникла на початку V століття до н.е. і стала важливим елементом морально-правової думки цієї епохи. Ця концепція базувалася на припущенні, що існує певний набір природних законів, які регулюють поведінку людей і визначають їхні права і обов'язки. Згідно з цією концепцією, природні закони є універсальними і не залежать від волі будь-якого державного устрою або правової системи. Вони є невід'ємною частиною світу і повинні бути дотримувані всіма людьми незалежно від їхньої національності, релігії чи соціального статусу [2, с. 20]. Основні положення концепції «прав природи» були сформульовані античними мислителями, такими як Сократ, Платон і Аристотель.

В Римі в античні часи ідеї про права та свободи людини не були настільки розвиненими, як це відбувається в сучасному світі. Однак, існували деякі концепції, що можна вважати прародинами сучасних прав людини. Наприклад, у Римській імперії з часом з'явилася концепція «юридичної особи», за якої розумілася не лише фізична особа, але й юридична особа, така як торговельна компанія або громадський загін. Це означало, що такі організації мали деякі права і обов'язки, незалежно від їхніх власників та керівників. Також у Римській імперії існували закони, які обмежували владу урядових посадовців та захищали громадян від надмірної влади [3, с. 648].

Наприклад, закони, що гарантували право на справедливий суд, право на приватну власність, та інші. Однак, важливо зазначити, що поняття прав людини в тому вигляді, в якому ми їх розуміємо сьогодні, не існувало в Римі. Більшість людей в той час вірили в ієрархічну структуру суспільства та право сильнішого. Таким чином, ідея прав та свобод для всіх людей була незвичайною та непопулярною в античному Римі.

У середньовіччі та ранньому Новому часі ідеї про права та свободи людини розвивалися в європейських країнах, де з'являлися різні правові системи та закони, що гарантували певні права громадянам. Зокрема, в Англії у 13 столітті була ухвалена Магна Карта, яка містила деякі гарантії прав та свобод для громадян. У 18 столітті концепції

про права та свободи людини стали дуже популярними під час розвитку просвітницького руху та філософії Просвітництва. Ці ідеї знайшли своє відображення в таких документах, як Декларація незалежності США та Французька Декларація прав людини і громадянина, які стали одними з найбільш відомих і важливих документів з прав людини [4, с. 192].

Загалом можна сказати, що концепція «прав і свобод» людини була темою, яка займала важливе місце у багатьох цивілізаціях та культурах на різних етапах їх розвитку. Ідеї про права та свободи людини виникали у зв'язку з різними історичними обставинами, але вони завжди були важливим фактором у формуванні суспільства. З часом ідеї про права та свободи людини розвивалися та уточнювалися, і стали предметом багатьох дискусій та політичних боротьб. Сьогодні ці ідеї є одними з основних принципів, на яких ґрунтується сучасне демократичне суспільство. Тому дотримання прав та свобод людини залишається важливим завданням для будь-якої держави, організації або суспільства в цілому.

1. Aristotel. Politics. К. : Osnovi Publ., 2000. 238 p.
2. Донченко О. П. Свобода як категорія права: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.12. Одеса, 2010. 20 с.
3. Marchenko M. N. Theory of State and Law. 2004. 648 p.
4. Рабінювич П. М. Основи загальної теорії права та держави. 2007. 192 с.

УДК 343.322.2

DOI: 10.31733/17-03-2023-79-81

Олена ОРЛОВА

доцент кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

Діана СТРАШКО

здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

КОЛАБОРАЦІОНІЗМ В УМОВАХ ОКУПАЦІЇ: РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ

Держава, територія якої окупована, так чи інакше стикається з колабораціонізмом та подібними йому соціально-політичними явищами. Беззаперечним є той факт, що єдиною причиною виникнення таких явищ на території України є вчинена проти неї агресія Російської Федерації.

Вітчизняний дослідник, Є. Письменський, зазначає, що феномен співпраці з ворогом громадян, які проживають на окупованій території, прийнято розглядати в широкому та вузькому контекстах. У широкому значенні суть явища колабораціонізму складає комплекс взаємовідносин в усіх сферах життя між окупантом та окупованим населенням. Ці взаємовідносини можуть відбуватись на всіх можливих рівнях, починаючи від побутового, особисто-інтимного та закінчуючи ідеологічним, воєнним, передбачаючи настання всіх видів соціальної відповідальності. «На окупованій території сучасної України колабораціонізм знаходить свій прояв у вкрай широкому діапазоні – від культурно-освітнього рівня до політичної та воєнної співпраці», – резюмує автор [1, с. 77, 87].

Очевидним є те, що чим тривалішою є окупація, тим більше людей йде на співпрацю з окупаційними силами, адже людям, які залишилися на окупованих територіях потрібно продовжувати жити, працювати, навчатися, тобто співіснувати з ворогом на одній території.

Валентина Шайкан звертає увагу той факт, що частина населення сьогодні свідомо йде на співпрацю з «ною» владою з ідеологічних міркувань частина маргіналів, серед яких нерідко – жорстокі, схильні до конформізму особи, швидко пристосовуються й прислужуються тому, хто сьогодні там «при владі» [2, с. 128].

У зв'язку з цим, цікавою є думка психолога Віталія Духневича про те, що воєнні дії зумовлюють зміни не лише індивідуальної, а й масової свідомості, яка починає функціонувати інакше, ніж у мирний час [3, с. 21].